

לצעוק: אין אלו עובדי אדמה, הם חניכים באוניברסיטה! כלומר, אין ידעם של מפונקים אלו ראיות לאחוז בכלי מחרשה ולחרוש באדמה. ולכן הוא רוצה לפטר אותם מיד.

מצד שני הם טענו לפניו, בוא לשדה ותראה את העבודה שלנו ותראה שעבדנו בדיוק כמו כל הכפריים. אבל הוא עומד בשלו שהוא רצה לפטר אותם, זה לא פועלים טובים בשבילו.

מכיון שראו שההוא מתעקש תבעו אותו לדין תורה. דיון כזה היה מעניין ביותר, קבוצה שלימה של פועלים מפורטים בגלל שנהגו במעשי עשירות – מצחצחים שיניים. המהומה רבתה בכל העיר, עד שהביאו דינם לפני בית הדין שבראשם עמד הגאון מהרש"ם מברעז'אן.

התכנסו כל הדיינים עשרים ושלוש במספר, והחל הדיון שמעו את טענותיהם של הפועלים ושמעו את טענותיו של בעל השדה, ורואים שהגאון מהרש"ם בדיחא דעתיה. שאלו אותו לשמחה מה זו עושה? השיב, כי לדין זה יש תשובה מגמרא מפורשת.

שמעו זאת הרבנים ויתפלאו, היכן מצינו גמרא מפורשת לדין זה ואנחנו לא יודעים עליה? היה בתוכם גאון אחד, שהיה בקי בכל הש"ס בעל פה, קם נעמד על רגליו והחל למנות ולעבור בפני כל קהל הנאספים במהירות על המסכתות: ברכות שבת עירובין פסים שקלים וכו'. לאחר שעבר על כל הש"ס כולו סיכם ואמר: במחילה מכבוד תורתו של הרב אבל לא מצינו גמרא מפורשת כזו!

שמע את זה המהרש"ם ואמר, מכיון שכבוד הרבנים מתאמצים לומר שלא כדברי, רואה אני הכרח לרמוז, כי גמרא מפורשת זו נמצאת במסכת שבת.

כאן כבר היו עוד רבנים מתוך המושב המיוחד של העשרים ושלושה דיינים, שאזרו חיל יחד עם הרב הבק בש"ס, והתחילו לחזור בעל פה מפרק "יציאות השבת" עד סוף המסכת אבל לא מצאו.

שוב נתנו עיניהם על הגאון מהרש"ם שיאמר להם היכן הגמרא. חזר המהרש"ם ואמר: אם כן אציין את הפרק בגמרא זו שאמרת, והוא פרק "במה בהמה". כאן נעשה שוב רעש גדול, כי פרק "במה בהמה" אינו מחזיק יותר מחמישה דפים ומחצתה. הרבנים חזרו על הפרק בעל פה, מרישא לסיפא ומסיפא לרישא, ויענו כולם פה אחד: כי גמרא זו שאמר הרב מברעז'אן היא ביב'ל יראה ובל ימצא'.

קם המהרש"ם ואמר: הגמרא בשבת דף נד ע"א אומרת על המשנה "הרחלים יוצאות כבולות", שואלת הגמרא מהיכן למדים מהכתובים שהמילה "כבול" הוא לשון הרומז על מניעת עשיית פירות. שנאמר במלכים שחירם אמר על עשרים הערים שנתן לו שלמה ולא מצאו ען בעיניו: מה הערים האלה אשר נתת לי אחי, ויקרא להן ארץ כבול פה, היום הזה". מה הפירוש "ארץ כבול"? שהיו שם אנשים עשירים מכובלין - עטופים בכסף ובזהב. שואל רבא נו אז מה אם הם עשירים אז למה הם לא ישורו בעיניו של חירם? אמר לו רב הונא לרבא: כיון שעשירים ומפונקים אינם עושים את עבודת המלך.

רואים שמי שמתנהג בעשירות אינו ראוי לעבודה בשדה.

מעשה נוסף, מעשה שהיה בפריץ גוי אחד שביקש מישראל להלוות לו סכום גדול של כסף. הלה בידעו כמה צרות יוכל להביא על עצמו ע"ז, הלך לישראל שני והעתיך עליו שילוה הוא לפריץ. כמובן שהשני ענה לו כמחשבתו הוא שאינו רוצה להתעסק עם הערל הזה שידו תקפה, וכשיבוא לתבוע כספו ממנו יוכל גם להזיקו וכו' וכו'. ויאמר לו הראשון כי הוא מקבל עליו ערבות על הלוואתו. נענה השני והלוה לפריץ.

כשהגיע זמן הפרעון, בא המלוה אל הערב ותבע כספו. ויען לו אני לא קבלתי עלי להיות ערב קבלן שתוכל לתבוע ממי שאתה רוצה, אלא סתם ערב אני, לכן תתבע מעיקרא מהפריץ ואם הוא לא ישלם לך אז תבוא אצלי. ויצעק השני בקול גדול, לא כל חשבת, כי כל הענין הוא שלא רציתי להתעסק עם הפריץ ופחדתי ממנו, ופרשתי כונתך שאמרת כי הנך ערב בעדו, כלומר, שאתה כבר תסתדר אתו, ואני אוכל לתבוע גם ממך, ונתעצמו שניהם בדין ובאו לפני המהרש"ם מברעז'אן.

והנה לכאורה פשוט הוא שהדין עם הערב, כיון שגם הלה מודה שלא אמר אלא 'אני ערב' ולא יותר, אבל אזמ"ר השיב כי יש מקום לומר שהדין עם המלוה, עפ"י דברי מהרש"א בחידושי אגדות (פסחים ק"ח): דאמרין בגמ' שם: מאי דכתב וימרו על ים ביים סוף וכו', אמר לו הקב"ה לשר של ים פלוט אותן ליבשה, אמר לפניו: רבש"ע, יש עבד וכו', אמר לו אתן לך אחד ומצפה שבהן, אמר לו: רבש"ע, יש עבד שתובע לרבו. אמר לו: נחל קישון יהא לי ערב, מיד פלט אותן וכו'.

והנה יש כאן קושיא גדולה, מה תשובה השיב לו הקב"ה, נחל קישון יהא ערב, כיון דסתם ערב צריך לתבוע מן הלוה תחילה, א"כ הדרא קושית שר של ים לדוכתא, כלום יש עבד שתובע לרבו. אבל מהרש"א שם כבר דאג לזה, וכתב בזה"ל: גם שתובעין את הלוה תחילה בסתם ערב, מ"מ הכא כיון שאין עבד תובע לרבו, נעשה הערב מסתם, ערב קבלן, עכ"ל. והרי בעובדא שלפנינו ג"כ אותו הדבר שהמלוה עיקר פחדו היה לתבוע מהפריץ, כי אימתיה עליהו, וה"ל ערב זה מסתם 'ערב קבלן'. עכ"ד שם.

פעם כאשר היה הגר"מ שפירא בבית המהרש"ם נכנס בעל הבית 'פשוט' (מהימים ההם) ושאלה בפיו: נעלם מזכרוני רש"י מסוים, שנזכר שם כי תרומת הלשכה היתה ע"י כהנים, איה מקום כבודו. הציע לו רבינו: הבה נטייל בחוץ, ובתוך כך גם 'נטייל' ברש"י על הש"ס. ואז יצאו לחצר שע"י בית המדרש, והמהרש"ם החל סורק בזכרונו, רש"י בברכות? לא,

בשבת? לא. וכן הלאה. הגיעו עד מגילה ואז קרא המהרש"ם: כן, רש"י שם בדף כא: וז"ל: תורמין כהנים את הלשכה.

מחמת בקיאותו העצומה של המהרש"ם מברעז'אן חשדו בו שהוא לקח ואכל מצמח הפלדור, אולם תבוא האגדה הרביעית ותכריע ביניהם: פעם אחת חלה המהרש"ם ונפל למשכב, ובחדר החיצון נאספו כמה תלמידי חכמים והחלו לשאת ולתת בהלכה אחת והספק היה בדין מתנות כהונה אם מי שנותנם לכהן בזמן הזה מיחזי כיוהרא, שזה נידון בי"ד סי' ס"א ונעשה רעש גדול, זה אומר בכה וזה אומר בכה, עד שמהרש"ם שמע את הרעש, ושאל את ר"מ שפירא מלובלין, במה עוסקים שם והשיב לו כנ"ל. וענה למה מסתפקים, הרי הדין מפורש בדרכי משה שבטור ה' מזוזה (סי' רפו ס"ק יא) שהביא דין זה בשם מהר"ם דליכא יוהרא אע"פ שהמנהג שלא ליתן, ומכאן זה מסיק דין בה' מזוזה, יע"ש.

סוף הסיפור היה, שהמהרש"ם הבחין באותות פליאה על קלסתרן של ר' מאיר שפירא, וקראו שיתקרב אל מיטתו, ודפדף בטור עד גמירא, והראה לו בשולי הדף האחרון מה שרשם בזמנו בכת"י: היום הגעתי בעזה"י לגמור את ספר הטור מאה פעמים ואחד. כמי שאומר, אין סיבה להתפעל – אם לומדים טור מאה פעמים ואחד, אפשר בהחלט לזכור פסקא מהדרכי משה...

ממילא זכרונו המופלא של המהרש"ם מברעז'אן היה מחמת חזרתו על לימודו ולא מחמת צמח הפלדור.

נסיים בקינוח שחוץ מהבקיאות העצומה של המהרש"ם מברעז'אן גם היתה לו גאונות עצומה. כפי שמעיד המעשה הבא: ידוע שבניו של הס"ק מרן ה'אהבת ישראל' מויז'ניץ זיע"א שימשו בהוראה אצל המהרש"ם ואף קיבלו ממנו סמיכה והיתר הוראה.

והנה הסדר אצל המהרש"ם היה שמי שרצה לקבל ממנו היתר הוראה במקום הנהוג הרגיל להיבחן אצל הרב לקבל היתר הוראה היה נשאר מספר ימים אצל המהרש"ם, וכאשר הגיעו השואלים לביתו היה המהרש"ם מפנה את השאלות לאותו אברך שהגיע לקבל סמיכה ממנו בכדי לשמוע את תשובותיו ולשמוע את שיקול דעתו בנושא שהופנה אליו וכך הצליח המהרש"ם לתהות על קנקנו של האברך לראות האם אכן ראוי הוא לקבל סמיכה.

באחד הפעמים כאשר אחד מבניו של הס"ק מויז'ניץ ישב בביתו בכדי לקבל סמיכה ממנו, הגיע שאלה מעניינת על שולחנו בענין תפילין שנפלו לתוך סיר רותח של חלב, מהו דינו של החלב, האם נפסל הוא מלשנתו מחמת התפילין אשר מגיע מעור בהמה ונהפך לאיסור לבשר וחלב.

אחד מהנוכחים שישב אצל המהרש"ם השיב על אתר שלפי דעת הרבה מהפוסקים והאחרונים נפסק שעור של בהמה שכבר התייבש הלחלוחית שבו הוי כמו עץ יבש ואינו נחשב לבשר כלל, וא"כ לפי"ז דינו של החלב הוא שמתור לשנתו ללא כל חשש.

המהרש"ם ששמע את התשובה נהנה מאוד מפסק זה, אך המהרש"ם ברוב חכמתו הוסיף שהוא רוצה לחקור בשאלה זאת עוד ב' שאלות. א. האם התפילין שנפלו לחלב היו תפילין של יד או של ראש? השואל השיב למהרש"ם שהתפילין היו של יד. כל הנוכחים במקום עמדו ותמיהו לפשר שאלתו ומאי נפקא מינה בין של ראש לשל יד לענין שאלה זו, ב. האם התפילין שנפלו היו תפילין כשית רש"י או כשית ר"ת? השואל השיב על כך שהם היו תפילין של ר"ת. גם בזה השאלה עמדו כולם נבוכים והתפלאו למאי נפקא מינה אם התפילין היו כשית רש"י או כר"ת?

לאחר שהמהרש"ם ראה את פליאתם של הנוכחים, החל להסביר להם ברוב חכמתו מה שחשב בשאלות הללו, וכך אמר לנוכחים: "נהנה עליכם לדעת דבנוסף לשאלה של בשר וחלב הרי בעצם נוצר כאן שאלה ובעיה הלכתית נוספת, והוא שבתפילין הרי קורה ולפעמים נדבק עליו זיעת האדם ובמיוחד בימות הקיץ החמים, והרי ידוע שחמירא סכנתא מאיסורא, ולכן ביררתי וחקרתי האם התפילין היו של ראש שידוע זיעת הראש לא היו בגדר סכנה, משא"כ בתפילין של יד דזהו זיעת הגוף והוא בגדר סכנה, ולכן ביקשתי לתת את הדעת על נקודה חשובה זאת", כמו כן הוסיף להם המהרש"ם שרצה לברר אם התפילין היו של רש"י או ר"ת, כי אפילו דנאמר שהתפילין הם של יד והוי סכנה אך אם התפילין היו של ר"ת הרי סביר להניח שהלה היה יהודי 'חסידי' הנוהג לטבול במקווה לפני התפלה כדרכם של חסידים וא"כ מסתמא בטבילתו במקווה כבר הוסרה ממנו כל הזיעה שהיתה על ידו."

להשגת הספר "נחלת שדה תנאים ואמוראים"

0504145482

לשמיעת שיעורים על פרשת השבוע

0772618021